

מכות כד

שווערד

1. ספר המצות להרמב"ם - מצות עשה - מצוה א

מצוה א - היא הצווי אשר צונו להאמין הא-להות והוא שנאמין שיש שם עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאות והוא אמרו אנכי ה' א-להיך ובסוף גמרא מכות אמרו תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני מאי קראה תורה צוה לנו משה כלומר מנין תור"ה והקשו על זה ואמרו תורה בגימטריא הכי הווי תרי"א הוי והיתה התשובה אנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמעום הנה כבר התבאר לך שאנכי ה' מכלל תרי"ג מצות והוא צווי באמונה כמו שבארנו:

2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יב/א

וקורין עשרת הדברות שמע והיה אם שמוע ויאמר אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים אמר רב יהודה אמר שמואל אף בגבולין בקשו לקרות כן אלא שכבר בטלום מפני תרעומת המינין

• רש"י: מפני תרעומת המינין - שלא יאמרו לעמי הארץ אין שאר תורה אמת, ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הקדוש ברוך הוא ושמעו מפיו בסיני:

3. מדרש רבה שיר השירים פרשה א פסקה יג

רבי יהושע בן לוי ורבנן רבי יהושע אומר ב' דברות שמעו ישראל מפי הקב"ה אנכי ולא יהיה לך ה' ישקני מנשיקות פיהו ולא כל הנשיקות ורבנן אמרין כל הדברות שמעו ישראל מפי הקב"ה רבי יהושע דסיכנין בשם ר' לוי טעמין דרבנן דכתיב ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה מה עביד ליה רבי יהושע בן לוי פליג שאין מוקדם ומאוחר בתורה או אינו מדבר דבר אתה עמנו ונשמעה אלא אחר שנים ושלושה דברות רבי עזריה ורבי יהודה בר סימון בשם רבי יהושע בן לוי תפשי שיטתיה אמרי כתיב (דברים לג) תורה צוה לנו משה כל התורה כולה שש מאות ושלוש עשרה מצות הוי תורה בגימטריא עולה כמנין תרי"א מצות דבר עמנו משה ברם אנכי ולא יהיה לך לא דבר עמנו משה אלא מפי הקב"ה שמענום:

4. מהרש"א על מכות דף כג/ב

תרי"ג מצות נאמרו למשה וכו' בא דוד והעמידן על י"א וכו'. פירש"י דורות האחרונים לא היו צדיקים כ"כ ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה וכו' וכן כל שעה דורות שלמטה הולכים ומתמעטים אותם עכ"ל. הקושיא מפורסמת בזה וכי באו לבטל כל שאר מצות והרמ"ה [בע"ז] הרגיש בזה וכתב לאו למימרא דאי עבד הנהו לחוד זכה לחיי עולם הבא דא"כ בטל עונשן של עבירות וכו' דקיימא לן דמאן דמקיים לה לתורה כולה מסייע ליה הקב"ה וכו' וכיון דחזא דוד דהוה ממעטי דרי ואזלי בעי רחמי ואוקמינהו לאגוני מיצר הרע אחד עשר וכו' ע"ש גם זה דחוק.... ובעל העקרים פי' בזה וז"ל שאין הכונה לומר כי בעשיית אחד עשר או ג' מצות מקנה לו השלמות האנושי המדרגה שתושג מצד כל המצות שבתורה אלא שכל אחד מן הנביאים היה מתכוין לעשות כללים כוללים מצות רבות מהתורה וכו' כדי שעל ידם ישיג האדם המדרגה הגדולה מהשלמות כי למה שקשה על כל האדם להעמיד על עצמו תרי"ג מצות ומנה דוד י"א שהם כוללים למדות טובות וכו' עכ"ל ...

5. ספר זכור למרים [חפץ חיים] - פרק כא

אמרו חז"ל (מכות כ"ד) בא דוד והעמידן... ולכאורה יפלא הלא אפילו אחת מהן אין לגרוע שנאמר אשר תצונו את בניכם לשמור ולעשות את כל דברי התורה הזאת וגו' כי הוא חיים, ואיך מותר להם לגרוע מהמצות, שזה העמידן על אחת-עשר וזה על שש וזה על אחת: וביאור הענין כך הוא, כוונת כל אחד ואחד במה שפיחת מהקודם לו, לא לגרוע ח"ו מצוה אחת מן התורה, אלא להפך כוונתם היתה לטובה, וכל אחד ואחד מה שראה שדורו זקוק לכך בא וזירזם על זה ליעצם באיזה דבר יתחזקו, וכל אחד קבע שורשים בעקרי האמונה ועי"ז ממילא יבאו לקיום כל התורה, ודוגמא לאחד שטבעה ספינתו בים וכשרואה מרחוק אילן אחד הוא מתחזק בכל כחו להגיע אליו וכשהוא מגיע אליו אינו נאחז בבת אחת בכל ענפי האילן אלא בענפים אחדים רעננים וחזקים שיוכלו להצילו מזרם מי הים. כן הדבר בענינינו, תורתנו הקדושה כולה היא עץ חיים כמו שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה, אך שורש כל השרשים היא האמונה בה' בגדר השלימות, והיינו שיאמין באמונה שלמה ויתחזק שכן היא האמת הברורה בלי פקפוק כלל, בין מה שנעשה כבר בעולם לכל הברואים ובין מה שנעשה כעת בעולם, ובין מה שיעשה לעתיד בעולם הכל ברצון ה' יתברך:

6. דרשות הר"ן - הדרוש הששי

דרש ר' שמלאי שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו למשה מסיני, בא דוד והעמידן על אחת עשרה שנאמר במזמור לדוד ה' מי יגור באהלך וכו', בא ישעיהו והעמידן על שש וכו' כדאיתא התם. הפירוש אצלי בזאת המימרא, אין ספק שדוד ע"ה והבאים אחריו לא [חסרו ולא] קצרו דבר ממצות התורה [ובזה לא יסתפק כל משכיל כלל, שאין נביא רשאי לחדש דבר]. אבל הכונה

היא על הדרך שאמרת, והוא שכל אחד מאלו עליהם השלום רצה לומר, משה ודוד וישעיה ומיכה וחבקוק אמנם כווננו לתועלת ישראל, אך כל אחד נהג בענין הזה רב התועלת. כפי דורו. כי משה רבינו ע"ה, מאשר היה מקוה מאנשי דורו והנמשכים אחריהם שיקיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות כלם, לא רצה לבאר רוב השכר אשר יש לקצתם על קצתם, לבלתי יניחו אותם - שאינם רבות השכר כפי האחרות, כי בהיות הענין סתום ירצו אחר כל אחת ואחת מהמצות, לספקם, אולי זו היא [המצוה] אשר בה השכר רב יותר, ובזה ישלימו נפשם לגמרי, וזו היתה כונת משה רבינו ע"ה:

ודוד המע"ה בראותו אנשי דורו כי רובם רחקו מהשיג השלמות, ראה כי זאת הכונה אשר כיון בה משה רבינו ע"ה לתועלת, תשוב נזק, כי הם היו בלתי מזורזים לקיים התורה כלה, ואלו יפורשו להם קצת מצות שתועלתם עצום יזדרזו ויזכו בהם. ולכן בא דוד והעמידן על אחת עשרה, כי היה מקובל באלו האחת עשרה שהשכר בהן רב מאד, כיתר הדברים המקובלים ביד הנביאים, וגלה זה לאנשי דורו למען יזדרזו ויזכו בהן לחיי העולם הבא. ועם היות שבאלו האחת עשרה מצות יש מצות ששכרן גדול מאד מן האחרות ואינם שוות בקבול השכר, העלים זאת דוד לאותה סבה בעצמה, שהעלים משה רבינו מן המצות כן, כי כמו שהיה משה מקוה מאנשי דורו שישלימו תרי"ג מצות, ובזה היה ההעלם רב התועלת כמו שביארנו, כן היה דוד עליו השלום מקוה מאנשי דורו שישלימו אלו הי"א, ולכן ההעלם ברוב השכר, אשר לאחת מהי"א על חברתה היה רב התועלת:

7. תוספות יום טוב מסכת פסחים פרק ד

גירר עצמות אביו - כדכתיב בדברי הימים (ב' כח) וישכב אחו עם אבותיו ויקבר בעיר ירושלים כי לא הביאוהו לקברי מלכי ישראל ומדתנן גירר עצמות אביו והוה ליה למתני כשמת אביו גררו **אלא שמע מינה שהיה זה אחר עיכול הבשר** כי כן היה מנהגם לקבור מתחילה. ואחר זמן כשנתעכל הבשר מלקטים העצמות וקוברין בארזים כדאיתא בסוף טי"ד. אבל לפי הטעם דגררו משום שיתגנה וכו' כדפי' הר"ב וכפירוש רש"י לא יתכן לומר דבלקוט עצמות גירר דמשמע שמתחילה בקברו הוציאו במטה נאה וכבודה. אלא נ"ל שלא היה כאן כי אם קבורה אחת. כי לא כן יעשה למלכים לקוברם בתחילה ואח"כ ללקט עצמותיהן. אלא קודם קבורתם מחנטין אותן ועל ידי החניטה שהיא הוצאת כל האיברים הפנימים וממלא במקומן בשמים ומשיחת הגוף מבית ומחוץ לא יתעפש ולא יסרח ויזכרו העור והבשר מעט מעט עד שישארו העצמות לבד כדברי האברבנאל בפרשת ויחי.

8. ערוך לנר על מכות דף כד/א

שם אבי אבי רבי רבי: מה ששילש לקרוא לו בג' שמות אבי רבי ומרי שהוא אדון, **י"ל דרצה לפרט כל המעלות שיש לתלמיד חכם שהוא כמו אב שנתן לו חיי העה"ז**, כן העולם ניזון בזכותו **והוא הרב שלמד תורה ומביאו לחיי העה"ב, והוא אדון שהושווה כבודו לאדון הכל** כדאמר רז"ל ומורא רבך כמורא שמים, והזכיר זה ליתן טעם שלא יחשדוהו שעושה עבירה על שמחל על כבודו ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, **אכן כבר דרש ר' עקיבא מאת ד' אלקיך תירא לרבות תלמיד חכם, וא"כ כבוד זה שעושה לת"ח הוא מצות הקב"ה ואין בזה מחילת כבוד, ולכן תלה דרשה זו בואת יראי ד' יכבד להשמיענו דמשום יראת ד' מכבדם, וראיתי למהרש"א בחידושי אגדות שכתב דלכך הותר ליהושפט למחול על כבודו שמותר למחול על כבודו לאביו ולרבו** כדאמרינן בפ"ק דקידושין ע"ש, ולא ידעתי מקומו אדרבא נראה שם דאסור למחול על כבודו מפני בשר ודם, וכן כתבו התוספ' בסוטה (דף מ"א) ע"ש, אכן מפני כבוד השכינה כתבו התוספ' שם דמותר, ולכן קרא אותו מרי להראות שהושווה כבודו לכבוד השכינה ולכן מותר:

9. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף עב/ב

מאי לאו תשיך. פרש"י ז"ל מותר אתה ליקח ממנו נשך... וזו היא שאמרו בספרי (פ' תצא פ"א ק"ג) לנכרי תשיך זו מצות עשה שלא להשיך לישאל. ולא כמו שפ"י הרמב"ם ז"ל (פ"ה מלוה ולוה ה"א) שהיא מצות עשה להלוות את הנכרי ברבית דבר תורה. ולמ"ד נמי מאי לאו תשיך, לא למימרא שיזהיר הכתוב להלוות לנכרי, אלא להתיר להלוות לו ברבית וכמו שפרש"י ז"ל והוא העקר:

10. ריטב"א על מסכת מכות דף כד/א

שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדת על הכביסה פירושו אע"פ שצריך לעבור דרך שם ולית ליה דרכא אהרינא:

11. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף נז עמוד ב

אי דאיכא דרכא אהרינא - ואזיל בהך. רשע הוא - ואף על פי שעוצם עיניו שלא היה לו לקרב אלא להרחיק מן העבירה דקיימא לן חולין (דף מד:) הרחק מן הכיעור.

12. מהרש"א על מכות דף כד/א

משה אמר פוקד עון וגו'. משה גופיה אמר איש בחטאו יומתו ובפ"ק דברכות רמינן הני קראי אהדדי ומשנינן הא דכתיב פוקד עון אבות וגו' כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם וכתיב איש בחטאו וגו' כשאין אוחזין כו' אבל קרא דיהזקאל הנפש החוטאת היא

תמות משמע ליה דאיירי אף כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם וביטל גזירת משה דכתיב בתר האי קרא בן לא ישא בעון אב וגו' ורשעת הרשע עליו תהיה והרשע כי ישוב וגו':

13. ערוך לנר על מכות דף כד/א

משה אמר פוקד עון אבות, וזה ביטל יחזקאל כשאמר נפש החוטאת היא תמות, שזה פירוש דברי משה דאם הבן צדיק לא ימות בעון אב, אבל אם הוא נפש חוטאת אז נענשה בעונה ובעון אבותיה, כמו שדרשו רז"ל פוקד עון אבות בשאוחזים מעשה אבותיהם, וזה נפש החוטאת היא תמות

14. ספר יערות דבש - חלק ראשון - דרוש י

צא ולמד... והיות אבותינו היו טובים מאתנו, אמר המקונן [איכה ה, ז] אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו, שפירושו לפי דעת האר"י ז"ל, שאמר הא דאמרינן [מכות כד.] משה אמר פוקד עון אבות על בנים וכו', יחזקאל אמר איש בחטאו יומת, שלא ביטל יחזקאל דברי משה, רק בחטא שהוא שוגג, אין הבנים נענשים בסיבת האב, וזהו שדייק איש בחטאו יומת, אבל במזיד, אף הבנים נענשים בסבתם, ולכך דייק משה פוקד עון אבות שהוא מזיד, וא"כ זוהיא הכוונה, אבותינו חטאו ואינם, רוצה לומר חטאיהם אינם, כי אין אנו נענשים על ידם, אבל אנחנו עונותיהם סבלנו, כי בעונות אנו נענשים בסיבתם:

15. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן רכה

(ה) מעונשו. עיין מ"א. ועיין אליה רבה אות ד' ברבה פרשת תולדות [פרשה סג, אות יד] מבואר (בל"ח) [כל"ח] [דברי חמודות ברכות פ"ט אות ל] ומ"א שהאב חייב לחנכו עד י"ג שנים. והנה למה לא יברך בנקיבה י"ב שנים וב' שערות לפירוש הלבוש דבנים קטנים נענשים בשביל אב לא שנא זכרים ונקיבות, ולמאן דאמר חינוך י"ל דאין מחויב לחנך בתו קטנה עיין מ"א [סימן] (שמ"א) [שמג] [ס"ק] א', גם למאן דאמר מחויב אין בה כל כך מצות שמחויב לחנכה בקטנותה, ואם משיאה לאיש בקטנותה קנין אישה הוית ואין נענשת בשביל אביה. ובאשה שנעשה בנה בר מצוה היא אין מחויבת לחנכו עיין מ"א [סימן] (שמ"א) [שמג] ואפשר אין הבן נענש בשביל חטא אמו והכין מסתברא וודאי דכתיב [שמות לד, ז] פוקד עון אבות כו', ובר"מ פרק ששי מהלכות תשובה הלכה א' בניו קטנים כקנינו הם וכתוב [דברים כד, טז] "איש" בחטאו ימותו כשהוא איש והיינו בין זכרים ונקיבות אצל האב, יע"ש בזה:

16. ערוך לנר על מכות דף כד/ב

שם מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת: מזה משמע דמפסוק זה אתיא עונש הנכנס לבית קדש הקדשים וזה תימא דפסוק זה נאמר על זר העובד במקדש אפילו בעזרה, כדאמרינן בספרי וכן מבואר בסנהדרין (דף פ"ד), וברמב"ם ובחינוך, אבל אזהרה ועונש שלא לכנס לקודש הקדשים אתיא מואל יבוא בכל עת אל הקדש ולא ימות כמבואר בתורת כהנים וביומא (דף נ"ד), והיאך נקט קרא דוהזר הקרב יומת וצ"ע:

17. ילקוט שמעוני ירמיהו - פרק ל - רמז שיב

א"ר יהושע בר חניינא מה איוב לקה בכפלים וניתן לו שכרו בכפלים אף ירושלים לקתה בכפלים כי לקחה מיד ה' כפלים, ומתנחמת בכפלים נחמו נחמו עמי: